

και αν αυτό χρησιμοποιήσει το επιχείρημα ότι η δική του κυβέρνηση ήδη λειτουργεί στα βουνά.

Η διαφορετική άποψη του Βενιζέλου στο θέμα αυτό αλλά κυρίως η πεποίθηση ότι θα ενδώσει στις απόψεις του ΕΑΜ οδηγούν τον Leeper στην απόφαση να τον ωθήσει σε παραίτηση παρά το γεγονός ότι ο Γεώργιος διστάζει να το πράξει. Συγκροτείται έτσι μία κυβέρνηση “βρετανικής κατασκευής” , όπως ο ίδιος ενημερώνει το Foreign Office αλλά με την κατάλληλη ηγεσία για να διευθύνει τη διάσκεψη.⁴⁸ Ο Παπανδρέου δεν κατορθώνει τελικά να αποκτήσει υπουργούς και ορκίζεται μόνος του. Έχει όμως την υποστήριξη του βρετανού και του αμερικάνου πρεσβευτή, του πρωθυπουργού της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης J. Smuts αλλά και του Churchill ο οποίος με προσωπικό μήνυμα που δημοσιεύεται στον τύπο υπόσχεται την ισχυρή και σταθερή υποστήριξη της Βρετανίας.

Εκτός από ένα μήνυμα του Βενιζέλου, αποτέλεσμα και αυτό συνδυασμένων πιέσεων, οι Έλληνες πολιτικοί δεν παρέχουν καμία υποστήριξη στον Παπανδρέου. Παράλληλα η βρετανική πλευρά αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο να αποτύχει η διάσκεψη. Σ’ αυτή την περίπτωση θα υποβαθμίσει τη σημασία της επισημαίνοντας στον τύπο ότι η διάσκεψη δεν μπορεί να θεωρηθεί συντακτική συνέλευση εφ’ όσον οι αντιπρόσωποι σ’ αυτήν δεν έχουν εκλεγεί και γι αυτό η μόνη σημαντική συμβολή της είναι να παροτρύνει τον Παπανδρέου να συστήσει στον Γεώργιο να διευρύνει την κυβέρνηση.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ.

Η βρετανική κυβέρνηση επιδιώκει το Συνέδριο αυτό να ολοκληρωθεί με το σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας στην οποία να συμμετέχουν όλα τα πολιτικά κόμματα και το ΕΑΜ. Η συμμετοχή του ΕΑΜ είναι απαραίτητη γιατί όπως πιστεύουν οι Βρετανοί μόνο τότε μπορούν οι στρατιωτικές δυνάμεις τους και η ελληνική κυβέρνηση να αποβιβαστούν στην Ελλάδα χωρίς να συναντήσουν αντίσταση.

Τα αστικά πολιτικά κόμματα και ο Ζέρβας αρνούνται αρχικά να στείλουν αντιπροσώπους αν λάβει μέρος και το ΕΑΜ αλλά τελικά συνειδητοποιούν ότι

⁴⁸ F.O.371/43730 R6820, R6881 τηλεγραφήματα Leeper 285 και 289, 28 και 29 Απριλίου 1944

πρέπει να εγκαταλείψουν αυτή την αδιάλλακτη στάση. Ο Leeper επιλέγει να συγκληθεί το Συνέδριο στο Λίβανο, μακριά από την έντονη πολιτική ατμόσφαιρα του Καΐρου. Αν και τυπικά συγκαλείται από την ελληνική κυβέρνηση στην πραγματικότητα οργανώνεται από τον Leeper που ελέγχει αποτελεσματικά κάθε πτυχή του. Στο πλαίσιο αυτό αρχίζει να εφαρμόζεται ένα καλά οργανωμένο σχέδιο με στόχο να βρεθεί το EAM αντιμέτωπο με ένα ενωμένο μέτωπο όλων των άλλων πολιτικών κομμάτων και οργανώσεων ώστε όχι μόνο να μη μπορέσει να πάρει την πρωτοβουλία ή να έχει κυρίαρχο ρόλο στο Συνέδριο αλλά υπό την πίεση καταγγελιών εναντίον του να αποδεχθεί τη συμμετοχή του ως μειοψηφία στην συγκρότηση κυβέρνησης εθνικής ενότητας. Βασικό σκέλος αυτού του σχεδίου είναι η κατάλληλη αντιμετώπιση του EAM από τις εφημερίδες και το BBC. Ο Leeper πιστεύει ότι το BBC, όπως και ο βρετανικός τύπος υπερεκτιμά τη σημασία του EAM και αναφέρεται σ' αυτό με πάρα πολλά ευνοϊκά σχόλια. Γι αυτό το λόγο πρέπει το BBC να μην αναφερθεί καθόλου στη δραστηριότητα των ανταρτών μέχρι να τελειώσει το Συνέδριο. Ο ίδιος ο Churchill με παρέμβαση του ορίζει ότι κάθε εξαίρεση στην απαγόρευση δημοσίευσης πληροφοριών για το EAM/ΕΛΑΣ πρέπει να έχει τη δική του έγκριση. Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής θα είναι ότι από τις αρχές Μαΐου, όπως αναφέρουν οι Times του Λονδίνου, αρχίζει να εφαρμόζεται μια αυστηρή λογοκρισία σχετικά με τις ελληνικές πολιτικές εξελίξεις με αποτέλεσμα 23 διαπιστευμένοι πολεμικοί ανταποκριτές στο Κάιρο να διαμαρτυρηθούν έντονα με επιστολή τους ότι κινδυνεύουν να χρησιμοποιηθούν ως φερέφωνα επίσημων απόψεων και προπαγάνδας.⁴⁹

Το Foreign Office και ο ίδιος ο Churchill εξηγούν στον Molotov την πολιτική τους για την Ελλάδα και ζητούν δίκαιη αντιμετώπιση του Παπανδρέου. Η Μόσχα δεν παίρνει θέση στο ζήτημα αλλά, όπως πιστεύει το Foreign Office δίνει εντολή στον πρεσβευτή της στο Κάιρο να συνεργαστεί με τον Leeper ο οποίος τον κρατά ενήμερο για τις ενέργειες του, όπως άλλωστε και τον MacVeagh στο πλαίσιο της στενής συνεργασίας που έχει μαζί του.

Η επέμβαση του Leeper προβάλλει ανάγλυφη όταν στις παραμονές του Συνεδρίου δίνει εντολή να συλληφθούν και απομακρυνθούν από την Αίγυπτο

⁴⁹ *The Times* 3 Μαΐου 1944. R6627 FO.371/43706 τηλεγράφημα Churchill T925/4, 23 Απριλίου 1944.

ο μέχρι πρόσφατα υπουργός στρατιωτικών Καραπαναγιώτης και ο βιομήχανος Μποδοσάκης-Αθανασιάδης, επειδή είναι δραστήριοι αντίπαλοι του Παπανδρέου. Η μόνη αντίρρηση του τελευταίου όπως και του Γεώργιου είναι να μη γίνουν οι συλλήψεις την ημέρα που ορκίζεται πρωθυπουργός όπως αρχικά έχει αποφασίσει ο Leeper. Στα πλαίσια των βολιδοσκοπίσεων που πραγματοποιούν οι Leeper και Παπανδρέου διαπιστώνουν με ικανοποίηση ότι ο Κ.Πυρομάγλου και οι άλλοι δύο αντιπρόσωποι του ΕΔΕΣ θα συμφωνήσουν με τις θέσεις που θα υποστηρίξει ο Έλληνας πρωθυπουργός στο Συνέδριο. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί γνωρίζουν ότι μετά την αιματηρή διάλυση της ΕΚΚΑ ο ΕΔΕΣ παραμένει η μόνη υπολογίσιμη αντιστασιακή οργάνωση απέναντι στο ΕΑΜ/ΕΛΑΣ.

Στα τέλη Απριλίου ο Παπανδρέου παρουσιάζει τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησής του οι οποίες με την έγκριση του Leeper και του αρχιστράτηγου Μ. Ανατολής στρατηγού Paget, δημοσιεύονται στον τύπο και μεταδίδονται στην Ελλάδα από το BBC. Με σύνθημα «Μία Πατρίς, μία Κυβέρνηση ένας Στρατός» γίνεται έκκληση για ενότητα παράλληλα με την προειδοποίηση ότι αν αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις «το Έθνος θα γνωρίζει ποίος έπταισε».⁵⁰

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Παπανδρέου και συνακόλουθα η βρετανική κυβέρνηση στις αρχές Μαΐου είναι ότι ανεξάρτητα από την αυτοπεποίθηση που δείχνει παραμένει το γεγονός ότι η κυβέρνηση του εξακολουθεί να αποτελείται μόνο από τον ίδιο παρά την ισχυρή βρετανική υποστήριξη. Για το λόγο αυτό το ενδεχόμενο της αποτυχίας του Συνεδρίου εξακολουθεί να απασχολεί σοβαρά το Λονδίνο και ο Leeper ζητά από τον Παπανδρέου, ο οποίος και συμφωνεί, να συντονίσει μαζί του κάθε ενέργεια που θα κάνει αν διαπιστώσει ότι το συνέδριο θα καταλήξει σε ρήξη με το ΕΑΜ.

Ο Eden πιστεύει ότι ο Παπανδρέου είναι η μόνη τους ελπίδα από όσο μπορούν να προβλέψουν. Το Foreign Office απορρίπτει την πρόταση του Leeper να καθοδηγήσει τον Παπανδρέου να έχει πάντα υπ' όψη του τα βρετανικά συμφέροντα όταν θα διευθύνει τις διαπραγματεύσεις. Η εξήγηση που δίνει στον πρεσβευτή τους είναι ότι αν και δεν πρόκειται να μειωθεί η

⁵⁰ Γ. Παπανδρέου, *Η Απελευθέρωσις της Ελλάδος...* σ.54.

υποστήριξη προς τον Παπανδρέου δεν είναι επιθυμητό προς το παρόν να αναληφθούν οριστικές δεσμεύσεις απέναντι του.⁵¹ Είναι προφανές ότι επιθυμούν να τον κρίνουν εκ του αποτελέσματος.

Ένα ξενοδοχείο σ' ένα απομακρυσμένο χωρίο στα βουνά του Λιβάνου έχουν επιλέξει οι άγγλοι ως έδρα του Συνεδρίου. Ο Leeper με το επιτελείο του εγκαθίσταται σε άλλο ξενοδοχείο, στο δρόμο που οδηγεί στη Βηρυτό, όπου δέχεται τους αντιπροσώπους των κομμάτων και οργανώσεων που σπεύδουν, πολλοί από αυτούς, να τον συναντήσουν. Παρεμβαίνει με τον τρόπο αυτό αποφασιστικά, αλλά από διακριτική απόσταση στην πορεία του Συνεδρίου. Η αμερικανική κυβέρνηση αντίθετα συνεχίζει και στην περίπτωση αυτή την πολιτική μη επέμβασης στα ελληνικά ζητήματα και ο MacVeagh δεν ακολουθεί το βρετανό συνάδελφο του στο Λίβανο.

Πριν ακόμα αρχίσει το Συνέδριο έχει ήδη καταστεί σαφές ότι το κύριο πρόβλημα που θα το απασχολήσει είναι η εδραίωση του ΕΑΜ στην Ελλάδα και η δράση και το μέλλον του ΕΛΑΣ. Στις συναντήσεις που έχει ο Leeper στις παραμονές με τα μέλη του Συνεδρίου, ενθαρρύνει όσους σκοπεύουν να ακολουθήσουν σκληρή γραμμή απέναντι στο ΕΑΜ και προσπαθεί να αποσπάσει τους αντιπροσώπους της ΠΕΕΑ από την επιρροή του ΚΚΕ και του ΕΑΜ.⁵²

Η τακτική που θα ακολουθήσει στο Συνέδριο ο Παπανδρέου όπου θα ζητήσει να εγκριθεί η ολοκληρωμένη πρόταση που έχει ήδη διατυπώσει είναι αντικείμενο ειδικής συνάντησής του με τον Leeper.

Ο Παπανδρέου συμφωνεί με τον Leeper να ακολουθήσει την εξής τακτική: να ενθαρρύνει τους συνέδρους από την Αθήνα να επιτεθούν στο ΕΑΜ/ΕΛΑΣ και να ζητήσουν τη διάλυση του ΕΛΑΣ. Αν στο σημείο αυτό οι κομμουνιστές προσπαθήσουν να προκαλέσουν ρήξη είναι αποφασισμένος να το αποφύγει για να μη θεωρηθεί από τον αμερικανικό και βρετανικό λαό ότι εμποδίζει το σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας. Γι αυτό θα προτείνει τη ριζική αναδιοργάνωση του ΕΛΑΣ κάτω από τη διοίκηση της εθνικής κυβέρνησης ώστε να μετασχηματιστεί σε εθνικό στρατό. Θα απαιτήσει όμως επίσημα

⁵¹ R7200 F.O.371/43714 τηλεγράφημα F.O. 210, 10 Μαΐου 1944

⁵² Π.Παπαστράτης, «Η Κυβέρνηση Παπανδρέου και το Συνέδριο του Λιβάνου» στο *Η Ελλάδα στη Δεκαετία 1940-1950. Ένα Έθνος σε Κρίση*. Θεμέλιο, Αθήνα, 1984, σ.215

αυτός ο στρατός να μην είναι πολιτικός. Το ΕΑΜ δύσκολα θα αρνηθεί, πιστεύει ο Παπανδρέου, εφ' όσον θα έχει δεχθεί τη συγκρότηση εθνικού στρατού. Σ' αυτή τη βάση θα δεχθεί την είσοδο του ΕΑΜ στην κυβέρνηση. Εφ' όσον όμως δεχθούν θα βρεθούν κάτω από τον έλεγχο της πλειοψηφίας επειδή θα θωρηθούν και αυτοί υπεύθυνοι για την τιμωρία των στασιαστών των ενόπλων δυνάμεων με αποτέλεσμα να εκτεθούν στους οπαδούς τους στην Ελλάδα ενώ το ίδιο θα συμβεί και με οποιαδήποτε ενέργεια τους ΕΛΑΣ εναντίον του νέου εθνικού στρατού. Κατά συνέπεια η εθνική κυβέρνηση θα μπορέσει να έρθει σε ρήξη με το ΕΑΜ από πολύ ισχυρότερη θέση. Επισημαίνει επίσης ο Παπανδρέου ότι αν εξοπλίσουν οι βρετανοί αυτό το νέο εθνικό στρατό θα μπορούν πολύ σύντομα να στηριχθούν σε μία δύναμη η οποία, χωρίς να φοβάται τον ΕΛΑΣ, θα συνεργαστεί πολύ καλύτερα μαζί τους. Διαβεβαιώνει επιπλέον τον Άγγλο πρεσβευτή ότι όλοι οι σύνεδροι, εκτός από τους κομμουνιστές, τον εξουσιοδότησαν να υιοθετήσει στο Συνέδριο όποια πολιτική κρίνει κατάλληλη ακόμα και αν καταλήξει σε άμεση διάλυση του ΕΑΜ. Ο μόνος όρος που θέτουν οι σύνεδροι τονίζει ο Παπανδρέου είναι η σύμφωνη γνώμη του Leeper και η ισχυρή υποστήριξη της βρετανικής κυβέρνησης.⁵³

Όταν επομένως αρχίζει το Συνέδριο στις 17 Μαΐου έχουν προαποφασιστεί, με την έγκριση των Βρετανών, όχι μόνο οι προτάσεις που υποβάλλει ο Παπανδρέου αλλά και τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κινηθεί η πλειοψηφία των ομιλητών. Στο Συνέδριο συμμετέχουν εκτός από τον Γ. Παπανδρέου, από το κόμμα των Φιλελευθέρων οι Σοφ. Βενιζέλος, Κ. Ρέντης, Γ. Εξηντάρης, Γ. Βασιλειάδης, από το Λαϊκό Κόμμα ο Δ. Λόντος, από το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα ο Σπ. Θεοτόκης, από το ΚΚΕ ο Π. Ρούσσο, από το Προοδευτικό Κόμμα ο Γ. Σακαλής, από το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, ο Αλ. Μυλωνάς, από την Ένωση Αριστερών ο Ι. Σοφιανόπουλος, από το Εθνικό Ενωτικό Κόμμα ο Π. Κανελλόπουλος, ο Φ. Δραγούμης ως ανεξάρτητος, από την Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ) οι Αλ. Σβώλος, Α. Αγγελόπουλος, Ν. Ασκούσης, από το ΕΑΜ οι Μ. Πορφυρογένης και Δ. Στρατής, ο υποστράτηγος Στ. Σαράφης αρχηγός του ΕΛΑΣ, από τον ΕΔΕΣ οι Κ. Πυρομάγλου, Σ. Μεταξάς, Ι. Μεταξάς, από την Εθνική και Κοινωνική

⁵³ R7608 F.O.371/43731 Spears (Βηρυτός) προς F.O. τηλεγράφημα 278, 13 Μαΐου 1944.

Απελευθέρωση (ΕΚΚΑ) ο Γ. Καρτάλης, από τις εθνικές οργανώσεις οι Κ. Βεντήρης και Α. Σταθάτος.⁵⁴

Ο Παπανδρέου ανοίγει το Συνέδριο κατηγορώντας το ΕΑΜ ότι δεν αποβλέπει μόνο στον απελευθερωτικό αγώνα αλλά προετοιμάζει τη μεταπολεμική δυναμική του επικράτηση. Το τοποθετεί στην ίδια κατηγορία με τους Γερμανούς και τα Τάγματα Ασφαλείας. «Σφάζουν οι Γερμανοί. Σφάζουν τα Τάγματα Ασφαλείας. Σφάζουν και οι Αντάρται. Σφάζουν και καίουν...»⁵⁵.

Αναπτύσσοντας στη συνέχεια το Εθνικό Πρόγραμμα, όπως έχει μετονομάσει τις προγραμματικές δηλώσεις του, ζητά συγκρότηση εθνικού στρατού. Για να τον ενισχύσει ο Leeper στο θέμα αυτό τον έχει προμηθεύσει με επιστολή του άγγλου αρχιστράτηγου Μ. Ανατολής, για να τη διαβάσει στο Συνέδριο, ότι συμφωνεί με αυτή την πρόταση. Ο Βενιζέλος, που τον ακολουθεί στο βήμα, αναφέρεται στην ανταρσία των ενόπλων δυνάμεων, όπως έχει προσυμφωνήσει με τον Παπανδρέου. Δεν την καταγγέλλει όμως στο βαθμό που επιθυμεί ο Leeper ο οποίος ενημερώνει το Λονδίνο με λεπτομερή αλληπάλληλα καθημερινά τηλεγραφήματα για την εξέλιξη του Συνεδρίου. Στις τρεις ημέρες που διαρκεί το Συνέδριο διατηρείται στις ομιλίες των αντιπροσώπων η διαχωριστική γραμμή που έχει καθοριστεί πριν από την έναρξη του. Οι αντιπρόσωποι των αστικών κομμάτων και οργανώσεων υποστηρίζουν τον Παπανδρέου και καταδικάζουν το ΕΑΜ, ιδιαίτερα ο Γ. Καρτάλης ο οποίος αναφέρεται στη διάλυση της ΕΚΚΑ και τη δολοφονία του συνταγματάρχη Δ. Ψαρρού από τον ΕΛΑΣ, ένα γεγονός που έχει εντείνει το αρνητικό κλίμα εναντίον του ΕΑΜ στο Συνέδριο.

Ο Ρούσσος του ΚΚΕ περιορίζεται στο να δικαιολογήσει και να υπεραμυνθεί της πολιτικής του ΕΑΜ όταν παίρνει το λόγο. Πριν αρχίσει το Συνέδριο ένα τηλεγράφημα στους Churchill και Roosevelt με το οποίο καταδικάζουν την ανταρσία των ενόπλων δυνάμεων η οποία έχει εκδηλωθεί με συγκεκριμένο στόχο την υποστήριξη της ΠΕΕΑ, ως πράξη παραφρόνων ανεύθυνων προσώπων.⁵⁶ Είναι προφανές ότι λόγοι πολιτικής σκοπιμότητας

⁵⁴ Το Εθνικό Συμβόλαιο του Λιβάνου όπως ονομάστηκε το κείμενο που συμφωνήθηκε έχουν υπογράψει και οι Χ. Σγουρίτσας, Λ. Λαμπριανίδης, και Θ. Τσάτσος χωρίς να έχουν λάβει μέρος στο Συνέδριο.

⁵⁵ Γ. Παπανδρέου, *Η Απελευθέρωση της Ελλάδος...*, σ. 67

⁵⁶ R7649 F.O.371/43731 Spears (Βηρυτός) προς F.O. τηλεγραφήματα 282, 283 14 Μαΐου 1944

υπαγόρευσαν αυτή την ενέργεια ως συμβολή στην προσπάθεια για εθνική ενότητα. Στο κλίμα όμως που κυριαρχεί στο Συνέδριο και το οποίο έχει τόσο προσεκτικά προσχεδιαστεί, η ενέργεια αυτή δεν έχει καμία πιθανότητα να εκληφθεί ως συμβολή στην ενότητα. Αντίθετα υπογραμμίζει την αμυντική, αν όχι απολογητική, στάση τους που έχει ως αποτέλεσμα να υπερκεραστούν από τον Παπανδρέου, να κατηγορηθούν και να απομονωθούν.

Το Foreign Office σχολιάζοντας τα αποτελέσματα της πρώτης ημέρας του Συνεδρίου επισημαίνει ότι αν το ΕΑΜ και οι κομμουνιστές συμφωνήσουν να μπουν στην κυβέρνηση παρά την επίθεση του Παπανδρέου και την υποστήριξη που έχει από τους άλλους συνέδρους, αυτό θα ισοδυναμεί με παράδοση.

Στο πλαίσιο αυτό διασφαλίζεται και ο κίνδυνος από τη στρατιωτική παρουσία του ΕΛΑΣ. Ο Leeper διαβεβαιώνει τον Παπανδρέου ότι οι απαιτήσεις του βρετανικού στρατηγείου Μ. Ανατολής που επικαλείται το ΕΑΜ για να διατηρηθεί ο ΕΛΑΣ δεν πρόκειται να εμποδίσουν την διάλυση του.

Στις 20 Μαΐου ολοκληρώνεται το Συνέδριο με την υπογραφή του Εθνικού Συμβολαίου όπως ονομάστηκαν οι αποφάσεις του.

Οι αποφάσεις αυτές είναι:

- Η ανασύνταξη και πειθάρχηση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων της Μέσης Ανατολής.
- Η ενοποίηση και πειθάρχηση υπό τις διαταγές της Ενιαίας Κυβέρνησης όλων των αντάρτικων σωμάτων της ελεύθερης Ελλάδας καθώς και η κινητοποίηση, όταν φθάσει η ώρα, όλων των μαχητικών δυνάμεων του Έθνους εναντίων των κατακτητών.
- Η κατάργηση της τρομοκρατίας στην ύπαιθρο και η παγίωση της προσωπικής ασφάλειας και της προσωπικής ελευθερίας του Λαού, όταν και όπου ο κατακτητής αποσύρεται.
- Η συνεχής μέριμνα για την επαρκή αποστολή τροφίμων και φαρμάκων στην Ελλάδα.
- Η εξασφάλιση κατά την απελευθέρωση της τάξης και της ελευθερίας του λαού ώστε απαλλαγμένος από υλική και ψυχολογική βία να αποφασίσει

κυριαρχικά για το πολίτευμα για το κοινωνικό καθεστώς και για την κυβέρνηση της αρεσκείας του.

-Η επιβολή σκληρών κυρώσεων κατά των προδοτών της πατρίδας και κατά των εκμεταλλευτών της δυστυχίας του λαού.

-Η πρόνοια για την άμεση ικανοποίηση μετά την απελευθέρωση, των υλικών αναγκών του Ελληνικού Λαού.

-Η πλήρης εθνική αποκατάσταση και η πλήρης ασφάλεια των νέων συνόρων.⁵⁷

Οι λόγοι για τους οποίους αποφασίζει το ΚΚΕ και το ΕΑΜ να λάβει μέρος στο Συνέδριο του Λιβάνου δεν έχουν ακόμα διευκρινιστεί. Τα κομματικά αρχεία για το θέμα αυτό δεν είναι διαθέσιμα και η ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ αλλά και οι αντιπρόσωποι που συμμετείχαν δεν τοποθετήθηκαν ουσιαστικά στο πρόβλημα.

Το ΚΚΕ και το ΕΑΜ οπωσδήποτε καταλαβαίνουν ότι η στάση του Leeper και του Παπανδρέου είναι απροκάλυπτα εχθρική απέναντι τους. Κατανοούν επίσης ότι τα αστικά κόμματα και οι δεξιές οργανώσεις θα κάνουν ότι μπορούν στο Συνέδριο για να τα υπονομεύσουν με την αμέριστη βοήθεια των βρετανών και του Παπανδρέου. Η πρόσκληση να λάβουν μέρος μαζί με οργανωτές και κόμματα που υφίστανται μόνο κα' όνομα αυτό τον σκοπό εξυπηρετεί.

Η απόφαση του ΚΚΕ και του ΕΑΜ να λάβουν μέρος στο Συνέδριο πρέπει να οφείλεται στην πεποίθησή τους ότι διατηρώντας την ισχυρή οργάνωσή τους στην Ελλάδα μπορούν να επηρεάσουν την κατάσταση την κατάλληλη στιγμή. Η ΠΕΕΑ ιδιαίτερα μετά την ανασυγκρότηση της προβληματίζει σοβαρά τους βρετανούς ως προς την απήχηση που έχει στο λαό. Το γεγονός αυτό δεν γνωρίζει το ΚΚΕ και το ΕΑΜ και χρησιμοποιεί την ΠΕΕΑ ως μέσο πίεσης στις διαπραγματεύσεις και όχι ως εναλλακτική λύση στην κυβέρνηση εξορίας. Η συμμετοχή του ΚΚΕ του ΕΑΜ και της ΠΕΕΑ στο Λίβανο πρέπει να εξηγηθεί με βάση την απόφαση της ηγεσίας του ΚΚΕ να διαπραγματευθεί Στο πλαίσιο αυτό η ηγεσία δε συνεκτιμά μία σειρά από παραμέτρους. Ενώ θέτει σκληρούς όρους, την εξασφάλιση των μισών εδρών στη νέα κυβέρνηση και τη

⁵⁷ Ο Παπανδρέου τροποποιεί κατά τη διάρκεια της έγκρισης της απόφασης του Συνεδρίου την πρώτη διατύπωση της ενότητας αυτής που διεκδικεί τη δημιουργία μίας Μεγάλης Ελλάδας.

διευθέτηση του καθεστωτικού ζητήματος, στέλνει μία ομάδα αντιπροσώπων με ιδεολογική ανομοιογένεια, φυσικό άλλωστε αποτέλεσμα του μετωπικού χαρακτήρα του ΕΑΜ και της ΠΕΕΑ. Πρόκειται για πρόβλημα το οποίο οπωσδήποτε γνωρίζει και αδυνατεί να αντιμετωπίσει.

Όταν απορρίπτεται τον Αύγουστο 1943 παρόμοια διεκδίκηση υπουργείων από τους αντιπροσώπους του ΕΑΜ στο Κάιρο, δεν είναι δυνατό να γίνει αποδεκτή το Μάιο 1944 στο πλαίσιο πλέον μίας εντελώς διαφορετικής πολιτικής συγκυρίας και ενώ οι βρετανοί έχουν επιλέξει πρωθυπουργό που συσπειρώνει τις αστικές πολιτικές δυνάμεις.

Οι κομμουνιστές αντιπρόσωποι είναι απομονωμένοι σ' ένα αρνητικά επηρεασμένο από τη δολοφονία του Ψαρρού Συνέδριο και υπό πίεση από τους βρετανούς και τους άλλους αντιπροσώπους του ΕΑΜ και της ΠΕΕΑ όπου φαίνεται και η διαφοροποίηση μεταξύ τους. Το αποτέλεσμα είναι να μη θέσουν τους όρους του ΚΚΕ γιατί, όπως εξηγεί ο Σβώλος στον Leeper, καταλαβαίνουν την ανάγκη επίτευξης εθνικής ενότητας. Στην ουσία όμως αποκομμένοι τηλεγραφικά από την ηγεσία του κόμματος με απόφαση των βρετανών και μη θέλοντας προφανώς να αναλάβουν την ευθύνη για την αποτυχία του Συνεδρίου δεν ακολουθούν τις εντολές που έχουν, όπως προκύπτει και από την αντίδραση του ΚΚΕ όταν επιστρέφει η αντιπροσωπεία στην ελεύθερη Ελλάδα.

ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΒΑΝΟ ΣΤΗΝ ΚΑΖΕΡΤΑ

Το επόμενο βήμα στις ελληνικές πολιτικές εξελίξεις μετά το Συνέδριο του Λιβάνου είναι ο σχηματισμός Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας. Ο Γεώργιος και ο Βρετανός πρεσβευτής Leeper επιλέγουν χωρίς δισταγμό τον Γ. Παπανδρέου για τη θέση του πρωθυπουργού ο οποίος διορίζεται στις 24 Μαΐου με Αντιπρόεδρο τον Σ. Βενιζέλο.

Στα τέλη Αυγούστου 1944 συμμετέχουν στην κυβέρνηση από το Κόμμα των Φιλελευθέρων: Θ. Τσάτσος (Οικονομικών και Ανασυγκροτήσεως), Γ. Βασιλειάδης (Εμπορικής Ναυτιλίας), Εμμ. Σοφούλης (Άνευ Χαρτοφυλακίου). Από το Λαϊκό Κόμμα: Π. Ράλλης (Αεροπορίας), Σ. Τσακόπουλος (Άνευ Χαρτοφυλακίου), Δ. Λόντος (Πρόνοιας και Κρατικής Αντιλήψεως), Δ. Χέλμης